

Жұмаділов А.Қ.¹, Айтқазин Е.М.¹

¹Alikhan Bokeikhan University,

¹Қазақстан, Семей қ.

e-mail: aytkazin1805@mail.ru

ҰЛТТЫҚ ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ КӘСІПКЕРЛІКТІҢ ДАМУЫН ҚҰҚЫҚТЫҚ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ: ЗАҢНАМАЛЫҚ ШОЛУ

Аннотация.

Мақала авторларымен Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау жүйесінде кәсіпкерлік қызметті дамыту мүмкіндіктерін қамтамасыз ету тетіктері зерттеліп, қолданыстағы заңнамаға шолу жасалынған.

Бұл зерттеудің мақсаты – отандық денсаулық сақтау жүйесінде кәсіпкерлік қызметті жүзеге асырудың мемлекет ұсынатын мүмкіндіктерінің құқықтық қамтамасыз етілуі мен тиімділігінің «жеткіліктілік» деңгейін анықтау. Зерттеу мақсатына қол жеткізу үшін халықаралық тәжірибе қарастырылып, медициналық қызметтер нарығында жеке және мемлекеттік секторлардың тең мүмкіндіктерін қамтамасыз ету бөлігіндегі мемлекеттік саясат талданған.

Авторлар заңнамаға жасалынған анализ негізінде Қазақстанда жеке сектор қарастырылып отырған салада мемлекеттік тапсырысты орындауда тең қолжетімді мүмкіндік ала отырып, заңнамалық та, стратегиялық та жеткілікті қолдау алуда деген қорытынды жасайды. Сонымен қатар жеке медициналық ұйымдар медициналық қызметтер нарығының толыққанды қатысушысы болып табылады және одан әрі өсу үшін жеткілікті әлеуетке ие деген түйінге келген.

Алайда, қолданыстағы заңнаманы жетілдіру арқылы шешімі табылуы тиіс және оларды шешу Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау жүйесіндегі кәсіпкерлік қызметтің дамуына жаңа серпін беруі мүмкін мәселелер де бар екендігі аталынады.

Түйінді сөздер: медицина; науқас; денсаулық сақтау; медициналық қызмет; ақылы медициналық қызмет; медициналық сақтандыру; дәрігер; медициналық ұйым; кәсіпкерлік; бәсекелестік.

Жумадилов А.Қ.¹, Айтказин Е.М.¹

¹Alikhan Bokeikhan University

¹Қазақстан, г. Семей

e-mail: aytkazin1805@mail.ru

Правовое обеспечение развития предпринимательства в национальной системе здравоохранения: законодательный обзор

Аннотация.

В статье авторами проведен обзор действующего законодательства, а также изучен механизм обеспечения возможностей развития предпринимательской деятельности в системе здравоохранения Республики Казахстан.

Целью данного исследования является, определение уровня «достаточности» правовой обеспеченности и эффективности предлагаемых государством возможностей осуществления предпринимательской деятельности в отечественной системе здравоохранения. Для достижения поставленных ключевых целей исследования был изучен международный опыт, проанализирована государственная политика в части обеспечения равных возможностей частного и государственного сектора на рынке медицинских услуг.

Проведенный анализ, дает основание сделать вывод о том, что предпринимательская деятельность в рассматриваемой области получает достаточную поддержку, как с правовой стороны, так и со стороны стратегической политики Республики Казахстан. Также авторами констатируется факт того, что частные медицинские организации являются полноправными участниками рынка медицинских услуг и обладают достаточным потенциалом для дальнейшего роста.

Однако, существуют проблемы, которые при определенных изменениях в действующем законодательстве решаемы и смогут придать новый импульс развитию предпринимательской деятельности в действующей системе здравоохранения Республики Казахстан.

Ключевые слова: медицина; пациент; здравоохранение; медицинские услуги; платные медицинские услуги; медицинское страхование; врач; медицинская организация; предпринимательство; конкуренция.

Zhumadilov A.K.¹, Aytkazhin Y.M.¹

¹Alikhan Bokeikhan University

¹Kazakhstan, Semey

e-mail: aytkazhin1805@mail.ru

Legal support for the development of entrepreneurship in the national health system: legislative review

Abstract.

In the article, the authors conducted an overview of the current legislation, as well as studied the mechanism of providing opportunities for the development of entrepreneurial activity in the healthcare system of the Republic of Kazakhstan.

The purpose of this study is to determine the level of «sufficiency» of legal security and the effectiveness of the opportunities offered by the state to carry out entrepreneurial activities in the domestic healthcare system. In order to achieve the key objectives of the study, international experience was studied, state policy was analyzed in terms of ensuring equal opportunities for the private and public sectors in the medical services market.

The conducted analysis gives the authors a reason to conclude that entrepreneurial activity in the field under consideration receives sufficient support, both from the legal side and from the strategic policy of the Republic of Kazakhstan. The authors also state the fact that private medical organizations are full participants in the medical services market and have sufficient potential for further growth.

However, there are problems that, with certain changes in the current legislation, can be solved and will be able to give a new impetus to the development of entrepreneurial activity in the current healthcare system of the Republic of Kazakhstan.

Keywords: medicine; patient; healthcare; medical services; paid medical services; medical insurance; doctor; medical organization; entrepreneurship; competition.

Кіріспе. Жеке медицинаның дамуы, міндетті медициналық сақтандыру жүйесінің енгізілуі, биоэтиканың дамуы, медицинадағы деонтологиялық мәселелер, екі тараптан да құқықтарды сақтауға қойылатын талаптардың артуы, сондай-ақ медициналық қызмет көрсету сапасына деген сұраныстың жоғарылауы қоғамдағы медициналық қызметке деген назарды арттыруда, тиісінше, еліміздегі медициналық құқықтың дамуына әсер етуде.

Ақылы медициналық қызметтерге сұраныс еліміздің медициналық қызметтер нарығының жалпы құрылымында берік орын алды және жыл сайын артып келеді. Тиісінше, медициналық қызмет көрсету нарығындағы мемлекеттік саясат және оның құқықтық қамтамасыз етілуі қоғам үшін өзекті сұрақтардың біріне айналып отыр. Осы себепті бұл бағытқа ғалымдар тарапынан ғылыми қызығушылық та жоғары.

Мақалада қойылған мақсат ақылы медициналық қызмет пен жеке денсаулық сақтау секторларының еліміздің медициналық қызмет көрсету нарығынағы қызметін құқықтық реттейтін заңнамаға шолу жасау, оған байланысты әлемдік

тәжірибені қарастыру, қызмет көрсету нарығындағы тең мүмкіндіктерді қалыптастыруға байланысты мемлекеттік саясат және оны құқықтық қолдау құралдарына талдау жасау.

Зерттеу нысаны медициналық қызмет көрсетушілер – жеке және мемлекеттік денсаулық сақтау секторларын құқықтық реттеуді жүзеге асыратын заңнама, қызмет көрсету нарығындағы тең мүмкіндіктерді қалыптастыруға байланысты мемлекеттік саясат және оны құқықтық қолдау құралдары болып табылады.

Әдістер мен материалдар. Ғылыми мақалада Қазақстан Республикасы Конституциясының баптарына, «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасының 2020 жылғы 7 шілдедегі кодексінің, 2015 жылдың 29 қазанындағы Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік кодексінің, «Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 16 қарашадағы заңының, «Денсаулық сақтау субъектілерінің ақылы қызметтер көрсету қағидаларын және ақылы медициналық көрсетілетін қызметтер (көмек) ұсыну

жөніндегі шарттың үлгілік нысанын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 29 қазандағы бұйрығының нормаларының мәні мен мазмұны талқыланады.

Мақала медицина саласын реттейтін заңнамаға және зерттеу тақырыбы бағытындағы отандық және шет елдік авторлардың ғылыми еңбектеріне жасалынған шолу болып табылады. Зерттеу барысында теориялық және жүйелік талдау әдістері қолданылды.

Талқылау. Қазақстан Республикасы Конституциясының 29 бабы өз азаматтарына мемлекеттік және жеке меншік емдеу мекемелерінде, сондай-ақ жеке медициналық практикамен айналысушы адамдардан ақылы медициналық жәрдем алу құқығын бекітеді [1]. Ал, «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасының 2020 жылғы 7 шілдедегі кодексі денсаулық сақтау инфрақұрылымын дамытуда өзінің негізгі қағидаларының бірі ретінде мемлекеттік және жеке инвестициялар үшін тең мүмкіндіктерді қамтамасыз ету мен отандық және шетелдік инвесторлар үшін денсаулық сақтау секторының инвестициялық тартымдылығын арттыруды көздейді. Бұған үйлесім ретінде және Конституцияның аталған нормасын жүзеге асыру мақсатында кодексте ақылы негізде медициналық және өзге де көрсетілетін қызметтерді алу азаматтардың өз денсаулығын күтудегі негізгі құқықтары ретінде бекітілген [2].

Ақылы медициналық қызмет көрсету тәжірибесін кеңейтудің көптеген жақтаушылары денсаулық сақтауды модернизациялау процесін тек әлеуметтік бағдарлама ретінде ғана емес, сонымен қатар бизнес-жоба ретінде де қарастырып, мемлекет пен азаматтарға табыс әкелу мүмкіндігі ретінде бағалануы тиіс деп санайды [3].

Елімізде жыл сайын жеке клиникалардың саны артып келеді. Әлеуметтік медициналық сақтандыру қорының мәліметінше Қазақстанда 700-ден астам жеке клиникалар ТМҚКК және МӘМС қызметтерін көрсетеді. Қор 2022 жылы 1389 медициналық ұйыммен

медициналық қызмет көрсетуге шарт жасасқан, оның жартысынан көбі – жеке меншік ұйымдар. Өткен жылы халыққа медициналық қызметтерді қаржыландыруға 2 трлн теңге қарастырылса, мұның ішінде МӘМС жүйесінде 838 млрд теңге қарастырылған. Қажетті медициналық қызметті алу үшін қормен осы қызметтерді көрсетуге шарт жасасқан клиникалардың кез келгенін таңдауға болады. Қор өнім берушілерінің арасында жеке клиникалар үлесі басым, олардың саны – 717 медициналық ұйым. Бұл қордың барлық өнім берушілерінің 50% - дан астамы. Азаматтардың мамандардың консультацияларын алуға, диагностикалық процедуралардан, оның ішінде жеке медициналық ұйымдарда ақылы негізде емес, медициналық сақтандыру шеңберінде учаскелік дәрігердің жолдамасы бойынша өтуге мүмкіндігі бар [4].

Ал жеке клиникалар санының артуы ұзақ мерзімді перспективада медициналық қызмет құнының өсуіне әкеледі. Бұл медициналық ұйымдарға тиімді болады, медицина қызметкерлерінің жалақысы көтеріледі, материалдық-техникалық база жақсарады, әлемдік медицинаның соңғы жетістіктері елімізде кеңінен енгізіледі. Алайда, науқас үшін бағаның өсуі медициналық қызметтердің қолжетімділігін төмендетеді. Ондай бағаның өсуі соңғы жылдарда байқалуда [5,6]. Екінші жағынан, жоғары бәсекелестікке байланысты медициналық ұйымдар сапаны жақсартуға мүдделі болып, озық технологияларды енгізетін болады. Сонда денсаулық сақтау ұлттық шаруашылық жүйесіне біріктірілген өзін-өзі реттейтін және өзін-өзі дамытатын жүйеге айналады [7].

«Денсаулық сақтау субъектілерінің ақылы қызметтер көрсету қағидаларын және ақылы медициналық көрсетілетін қызметтер (көмек) ұсыну жөніндегі шарттың үлгілік нысанын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 29 қазандағы бұйрығына сәйкес ақылы негізде көрсетілетін медициналық көмекті денсаулық сақтау субъектілері стандарттарға сәйкес шарттық негізде

көрсетеді. Ақылы қызметтер көзі – азаматтардың өз қаражаты, ерікті медициналық сақтандыру қаражаты, жұмыс берушілердің қаражаты және Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынбаған өзге де көздер ақылы медициналық қызметтерді қалыптастыру көздері болып табылады.

Ақылы қызметтер науқастарға мынадай жағдайларда көрсетіледі:

1) олардың бастамасы бойынша, оның ішінде бастапқы және қайталама деңгейдегі мамандарға жолдамай медициналық көмек көрсету;

2) тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемінен тыс немесе міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жүйесінде медициналық көмек көрсету;

3) денсаулық сақтау ұйымының дәрілік формулярына енгізілмеген дәрілік заттармен емдеу;

4) тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемінің тізбесіне немесе міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жүйесінде медициналық көмектің тізбесіне кірмейтін және медициналық көрсетілімдерсіз медициналық зерттеулер жүргізу;

5) тергеу изоляторлары мен қылмыстық-атқару жүйесінің мекемелерінде ұсталатын адамдарды қоспағанда, санаторийлік-курорттық ұйымдарда тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемінен тыс немесе міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жүйесінде көрсетілетін қалпына келтіру емі және медициналық оңалту;

6) медициналық көрсетілімдерсіз медициналық-генетикалық зерттеулер;

7) тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемінде көзделмеген және міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру көлемінен тыс медициналық зерттеп-қарау;

8) тергеу изоляторлары мен қылмыстық-атқару жүйесінің мекемелерінде ұсталатын адамдарды қоспағанда, шарт бойынша, оның ішінде ерікті медициналық сақтандыру бойынша медициналық көмек көрсету;

9) «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасы кодексінің 83-бабының 1 және 2-тармақтарында көзделген жағдайларды қоспағанда, шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдарға медициналық көмек көрсету арқылы жүзеге асырылады [8].

Қазіргі уақытта елімізде ақылы медициналық қызмет көрсету саласындағы кәсіпкерлік әлі де қалыптасу сатысында деуге болады. Бұл оның инфрақұрылымының даму деңгейіне байланысты, ал медициналық нарық кәсіпкерлік қызметтердің жүйелі болмауына байланысты құрылымдардың дамыған нарықтық инфрақұрылымы енді қалыптасуда. Оның баяу дамуының тағы бір себебі денсаулық сақтауды басқарудағы кейінгі жылдарға дейін сақталған иерархия мен бағыныштылықтың жоғары болуында деп болжаймыз.

Қазақстанның денсаулық сақтау жүйесін басқаруды тиісті Министрлік және облыстық әкімдіктердің құрылымдық бөлімшелері – облыстық денсаулық сақтау басқармалары жүзеге асырады. Бұл ретте облыстық денсаулық сақтау басқармаларының өкілеттіктеріне:

- сеніп тапсырылған аумақта денсаулық сақтау саласындағы мемлекеттік саясаттың іске асырылуын бақылау;

- Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау саласындағы заңнамасының орындалуын қамтамасыз ету;

- адамдардың тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемін алуға құқықтарының іске асырылуын қамтамасыз ету;

- Республикалық маңызы бар ұйымдарды қоспағанда, денсаулық сақтау ұйымдарының қызметіне мониторинг және бақылау;

- Республикалық маңызы бар ұйымдарды қоспағанда, денсаулық сақтау ұйымдарын қаржылық, материалдық-техникалық, дәрілік, кадрлық қамтамасыз ету кіреді [9].

Саладағы кәсіпкерлікті қолдаудың мемлекеттік емес тетіктеріне келетін болсақ негізінен ол міндетті еліміздегі жалпы

кәсіпкерлікті қолдауды мақсаты етіп қоятын Қазақстан Республикасы «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасы атқаруда. Кәсіпкерлер палатасының құрылымдық бөлімшесі болып табылатын медициналық қызметтер департаменті нақты осы бағытқа жауапты. Департамент денсаулық сақтау, туризм және фармацевтика салаларындағы кәсіпкерлікті дамыту және өркендетуге қажет институционалды негіздің қалыптасуымен және аталған салалардағы түйткілді мәселелерді шешумен айналысып келеді [10].

«Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасының отандық медицинаны дамыту қызметіне белсенді араласуда [11] және ол қызметіне оң баға беруге болады. Жалпы, еліміздегі кәсіпкерліктің дамуы үшін соңғы жылдары бұл ұйымның еңбегі жоғары, әсіресе, қазіргі кезеңде ел экономикасы үшін қажет институттардың бірі деп санаймыз.

Дегенмен, отандық денсаулық сақтау жүйесінде жылдар бойы шешімін таба алмай келе жатқан мәселелер әлі де жеткілікті. Қазақстан әлемнің және Еуропаның көп елдері секілді денсаулық сақтау қызметін атқаруға тең қолжетімділікті қамтамасыз етуде, яғни мемлекеттік және жеке медициналық қызмет көрсетушілер арасында тиісті бәсекелестік қатынастардың болуын қамтамасыз етуде жүйелі қиындықтармен кездесуде. Жоғары бәсекелестік жағдайында мемлекеттік медициналық мекемелер күрделі жағдайларға тап болуда, өйткені олар мемлекетпен науқастардың белгілі бір саны олардың клиенттері ретінде тіркелгендіктен қаржыландырылады. Ал кейінгі уақытта, науқас үшін медициналық ұйымды таңдау еркін болуы жағдайында оған қызмет көрсету мүмкіндігі үшін нарық заңына сәйкес күресу қажеттілігі артып келеді. Тағы бір мәселе – білікті кадрлардың жетіспеушілігі. Емханада білікті медициналық кадрлардың жетіспеушілігімен әкімшілік қызметкерлерді кәсіби дайындық курстарына жіберуде кедергілерге жолығуда, бұл соңғысының біліктілігіне кері әсерін тигізеді. Бұдан басқа, елді мекендердегі, халқы аз ауылдардағы

медициналық қызметтер көрсету мәселесі шешілмеген күйінде қалып отыр [12].

Науқастың білікті медициналық көмекке құқығын қамтамасыз ету - медициналық қызмет көрсетуге байланысты туындайтын қатынастарды реттейтін нормаларды белгілеудегі мемлекеттің негізгі мақсаты. Соңғы уақытқа дейін медициналық қызметтерді құқықтық реттеу мәселелері ішінара зерттелді және денсаулық сақтау заңнамасының даму перспективалары белгісіз болды. Ұзақ уақыт бойы медициналық қызметтерді реттейтін заңнама жария-құқықтық сипатта болды, декларативті нормалар науқастың құқықтарын қамтамасыз етуге бағытталып отырды және азаматтық құқықтың бөлігі ретінде қарастырылмады [13].

Әлемдік тәжірибеге келетін болсақ жеке сектордың денсаулық сақтауға қатысуы жаңа құбылыс емес әрине. Керісінше, денсаулық сақтау саласындағы қоғамдық және мемлекеттік қамқорлық салыстырмалы түрде жақында ғана алдыңғы қатарға шыққан секілді. Бұл, әрине, денсаулық сақтауды қаржыландыруға қатысты. Жеке субъектілердің медициналық көмекке қатысуы – тікелей қызмет көрсетушілер ретінде (мысалы, дәрігерлер, ауруханалар мен дәріханалар) немесе медициналық көмек көрсетуде қолданылатын материалдар мен технологияларды жеткізушілер немесе өндірушілер ретінде ұзақ тарихы бар.

Жеке сектордың қатысуының нақты заңды анықтамасы жоқ және мемлекеттік-жекеменшік серіктестік немесе жекешелендіру сияқты ұқсас ұғымдар қолданылады. Сондықтан жеке сектордың денсаулық сақтауға қатысуын дәл анықтау өте қиын. Мұндай қатысу денсаулық сақтау секторына қатысуды қамтиды және осылайша денсаулық сақтау секторындағы мемлекеттік емес субъектілердің әртүрлі түрлері жүзеге асыратын қызметтің күрделі спектрі жүзеге асырылады. Мұндай субъектілерге ұлттық корпорациялар, үкіметтік емес ұйымдар, жеке мекемелер (соның ішінде қайырымдылық және басқа коммерциялық емес ұйымдар) және жалпы тәжірибелік дәрігерлер мен кеңесшілер

сияқты жеке тұлғалар жатады [14]. Алдыңғы қатарлы Еуропалық Одақ елдерінің тәжірибесі көрсеткендей, медициналық қызметтердің дамыған нарығы халыққа жоғары сапалы медициналық көмекке тиісті қол жетімділікке әсер етеді. Ол өз кезегінде өмір сүру ұзақтығын арттыруға, халықтың денсаулығын жақсарту мен ұлттың генофондын сақтауға көмегін тигізеді [15].

«Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 16 қарашадағы заңының [16] қабылдануымен енген сақтандыру жүйесі жеке сектордың медициналық қызмет көрсету нарығына қарқынды енуіне мүмкіндік берді.

Аталған жүйені енгізудегі негізгі мемлекеттік саясат жеке секторды мемлекеттік тапсырысты орындауға тарту және осы бәсекелестікте тең жағдай жасау болып табылған. Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыруды енгізу және барлық жеткізушілердің көрсетілетін қызметтерінің сапасын бағалауға бірыңғай тәсілді қамтамасыз ету МӘМС шеңберіндегі медициналық қызметтер бәсекелестік үшін тең жағдайларды қамтамасыз етті деуге болады. Кедергісіз ортаны қамтамасыз ету саясаты мемлекетпен жалғасса, болашақтағы жеке медициналық ұйымдардың әлеуеті жоғарылай түсуі тиіс деп болжаймыз.

Еліміздегі кәсіпкерлік қызметті реттеуге бағытталып 2015 жылдың 29 қазанында қабылданған Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік Кодексінің медициналық қызмет нарығына әсеріне келетін болсақ, мұндай құжаттың саладағы кәсіпкерлік қызметке әсері әрине жоғары және ол заңдылық болып табылады. Кодекс медициналық қызметті бақылау жүзеге асырылатын кәсіпкерлік субъектілері қызметінің салалары қатарына жатқызады. Ол қатарға медициналық қызметтер (көмек) көрсету қызметімен қатар дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың айналысы саласындағы қызмет түрлері де жатқызылған. Сонымен қатар Кәсіпкерлік Кодекс аталған қызметпен айналысатын ұйымдардың кейбір түрлерін әлеуметтік кәсіпкерлік субъектілерінің санаттарының

қатарына жатқызады. Олар күтімді ұйымдастыру, сауықтыру іс-шараларын жүргізуге жәрдем көрсету, азаматтардың денсаулық жағдайының өзгеруін анықтау үшін жүйелі түрде байқау арқылы денсаулықты қолдауға және сақтауға бағытталған әлеуметтік-медициналық қызметтерді көрсететін ұйымдар [17].

Жалпы, денсаулық сақтау қызметіндегі субъектілер үшін әлеуметтік кәсіпкерлік субъектілерінің санаттарына кіру үлкен мүмкіндік берер еді. Бұл статус мемлекет тарапынан қолдауды иеленуге құқық береді. Әлеуметтік кәсіпкерлер үшін арнайы қолдау шаралары жеңілдетілген қарыздар, білім беру бағдарламалары, субсидиялар, мүлікті жеңілдікпен беру, гранттар түрінде болуы мүмкін. Біздің пікірімізше бұл отандық медицина саласындағы жеке сектор үшін өте үлкен қолдау болып табылады, сонымен қатар аталған қызметтер көлемінен де кеңірек тізімді қарастыру қажет деп санаймыз.

Келесі өзекті сұрақ - осы нарықтағы медицина қызметкерінің рөлі қандай болуы керектігіне байланысты болып отыр, оған қатысты пікірлер де аз емес. Денсаулық сақтау мекемелерінің табыс әкелетін қызметті жүзеге асыру құқығын заңнамалық бекіту және жеке капиталдың медициналық секторға кіруі дәрігер қызметінің әлеуметтік сипатын өзгертпеуі тиіс. Дәрігер үшін басымдық ол – өзі үшін және өзі жұмыс істейтін емдеу мекемесі үшін коммерциялық пайда табу емес, қажетті және сапалы медициналық көмек көрсету болып қала беретіні сөзсіз. Медицинаны коммерцияландыру процесінде дәрігер мен науқас бір – біріне қарама-қайшы келмеуі керек, ал денсаулық сақтау мекемелері мен жеке тәжірибемен айналысатын медициналық қызметкерлердің коммерциялық мақсаттары медицинаның дәстүрлі этикалық құндылықтарына қайшы келмеуі өте маңызды [18].

Мұндай этикалық құндылықтар Қазақстан Республикасының медицина және фармацевтика қызметкерлерінің Ар-намыс кодексінде бекітілген. Қызметкер өзінің лауазымдық міндеттерін орындау кезінде бейтараптық, адалдық, адамгершілік

пен тәуелсіздік қағидаттарын басшылыққа алуы тиіс. Өз қызметінде жеке мәселелерін шешу мақсатында қызметтік жағдайды пайдалануға жол берілмейді [19].

Нарықтағы медицина қызметкерлерінің мәселелері аталған моральдық құндылықтарды арқалап жүрумен аяқталмайды. Тікелей көмек көрсетушілер ретінде медицина қызметкерлер белгілі бір деңгейде ұйыммен де, науқаспен де құқықтық байланыста болады. Олар өз қызметін атқаруда тәуелсіздікке ие және өзіндік құқықтар мен міндеттердің тасушысы болып табылады. Алайда, бұл жерде дәрігер үшін азаматтық-құқықтық тұрғыдан қарайтын болсақ науқастан да, жұмыс беруші медициналық ұйымнан да талап қою қаупі бар екендігін заң ғылымы анықтауда [20]. Яғни, осы қатынаста маман қызмет көрсетудегі оның тиісті деңгейде көрсетілуіне жалғыз жауапты тұлға болып қалып отыр.

Аталған мәселені ішінара шешуге Қазақстан Республикасында енгізіліп жатқан медицина қызметкерлерінің кәсіби жауапкершілігін сақтандыру жүйесі көмектесуі мүмкін. Қызметкерлердің кәсіби жауапкершілігін міндетті сақтандыру жүйесін елімізде кезең-кезеңімен енгізу жоспарлануда. Бұл туралы Мәжіліс отырысында Денсаулық сақтау министрі Ажар Ғиният «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне денсаулық сақтау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобасын таныстыра отырып хабарлады. Жоспар бойынша 2023 жылдан бастап сақтандыру жүзеге асырыла бастайды, ал 2025 жылдан бастап толыққанды іске қосылатын болады [21].

Кәсіби жауапкершілікті сақтандыру жүйесі медицина қызметкерлерін қорғаудың ең тиімді құралдарының бірі болып табылады. Жүйенің басты міндеті – науқас денсаулығына келтірілген залал үшін медицина қызметкері мен медициналық мекеменің ортақ жауапкершілігін бекіту болып табылады. Отандық ғалымдардың пікірінше міндетті кәсіби жауапкершілікті сақтандыруды енгізу әсіресе денсаулық сақтау мамандары үшін маңызды, себебі ол

медициналық көмек көрсетуде келтірілген залал жағдайында оны өтеу кепілдігін қамтамасыз етеді, көрсетілетін медициналық қызметтердің сапасын арттырады, жанжал деңгейін төмендетеді, науқасқа келтірілген залал үшін өтемақы кепілдендірілген болады және құқықтық қақтығысты шешудің нақты механизмі бекітіледі [22].

Нәтижелер. Мақала барысында заңнамаға жасалынған анализ негізінде Қазақстанда жеке сектор мемлекеттік тапсырысты орындауда тең қолжетімді мүмкіндік ала отырып, заңдық та, стратегиялық та жеткілікті қолдау алуда деген түйін жасау түріндегі нәтижеге келдік. Медициналық ұйымдар медициналық қызметтер нарығының толыққанды қатысушысы болып табылады және одан әрі өсу үшін жеткілікті әлеуетке ие. Заңнаманы жетілдіру мен кедергісіз қызметті қамтамасыз ету саясаты сақталған жағдайда медициналық қызметтер нарығын одан әрі дамыту медициналық көмектің сапасын арттыру мен Қазақстан Республикасы халқының денсаулық жағдайын жақсарту қызметінде бәсекелестік ортаны қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Алайда, қолданыстағы заңнаманы жетілдіру арқылы шешімі табылуы тиіс және оларды шешу Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау жүйесіндегі кәсіпкерлік қызметтің «дұрыс» жұмыс істеуіне мүмкіндік беретін мәселелер де бар:

1. Өңірлердегі елді мекендерде медициналық қызметке жеке сектордың бармауына байданысты мәселелер, ол сұрақ шешімсіз қалып отыр әзірше. Мәселе тек жеке клиникалардың өңірлерге бармауына байланысты емес, ол жалпы медициналық қызметтің өңірлердегі деңгейінің төмен болуы мәселесі өзекті бүгінгі күнде. Тиісті инфрақұрылымды құру, маман тапшылығын жою секілді сұрақтарды шешуге бағытталған мемлекеттік жоспарлар жүзеге асуы аталған мәселені жоюға мүмкіндік берер еді. Ондай тапсырманы соңғы жолдауында мемлекет басшысы ҚР Үкіметіне берген болатын.

2. Жоғарыда аталған процестер денсаулық сақтау қызметкерлерінің құндылықтар жүйесіне мұқият қарауды

талап етеді, олардың этикалық нормаларды сақтауы мәселелері өзекті бүгінгі күнде, сондай-ақ жаңа медициналық қызмет көрсету шарттары контекстінде қалыптасқан моральдық қағидаттардың мазмұнын нақтылау қажет деп санаймыз.

Ондай өзгеріс 2020 жылғы 23 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының медицина және фармацевтика қызметкерлерінің Ар-намыс кодексіне енгізіліп, онда «денсаулық сақтау ұйымдарына табыс әкелетін қызметті жүзеге асыру кезіндегі сақталуы тиіс қағидалар» немесе екінші нұсқасы «ақылы қызмет көрсету кезінде сақталуы тиіс қағидалар» деген мәтінде сөйлем енгізіліп, тиісінше жаңадан қағидалар түрі қосылуы мүмкін. Мұндай қағидалардың мазмұны дәрігер үшін басымдық – өзі немесе жұмыс істейтін емдеу мекемесі үшін коммерциялық пайда табу емес, қажетті және сапалы медициналық көмек көрсету екендігін нақты бекітетін болады.

3. Тағы бір өзекті мәселе - еліміздегі дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды ілгерілету қағидаларының жиі бұзылуы немесе сақталмауы болып табылады [23]. Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды ілгерілету этикасы қағидаларының сақталу механизмдерін жетілдіру қажет. Бекітілген қағидалар мен тыйым салынған іс-әрекеттер тізімі заңдарда жеткілікті көлемде қарастырылған, алайда жүзеге асырылуы, сақталуын бақылау немесе талаптардың орындалуын қадағалау механизмдері жұмыс істемейді, тиісінше қайта қарауды қажет етеді.

4. Сонымен қатар елімізде енгізіліп жатқан медицина қызметкерлерінің кәсіби жауапкершілігін сақтандыру жүйесі қажет деп санаймыз. Жүйе медицина қызметкері мен медициналық мекеменің ортақ жауапкершілігін бекіте отырып науқас денсаулығына залал келтірілген жағдайда оны өтеу кепілдігін қамтамасыз етеді, көрсетілетін медициналық қызметтердің сапасын арттырады, жанжал деңгейін төмендетеді, науқасқа келтірілген залал үшін өтемақы кепілдендірілген болады және құқықтық қақтығысты шешудің нақты

механизмі бекітіледі. Бұл сақтандыру түрі әлемдік тәжірибе көрсеткендей медицина қызметкерлерін қорғаудың ең тиімді құралдарының бірі болып табылады.

Қорытынды. Ғылыми мақалада қойылған мақсатқа қол жеткізу үшін ақылы медициналық қызмет пен жеке денсаулық сақтау секторларының еліміздің медициналық қызмет көрсету нарығынағы қызметін құқықтық реттейтін заңнамаға шолу жасалынып, әлемдік тәжірибе қарастырылды, қызмет көрсету нарығындағы тең мүмкіндіктерді қалыптастыруға байланысты мемлекеттік саясат және оны құқықтық қолдау құралдары талданды.

Түйіндей келе, мақала барысында заңнамалық шолу жасалынып, анықталған келесідей мәселелер шешімін табуы тиіс:

1. Өңірлердегі елді мекендерде медициналық қызметке жеке сектордың бармауына байданысты мәселелер шешімін табуы тиіс. Тиісті инфрақұрылым құрылып, маман тапшылығы жойылмайынша бәсекелі медициналық қызмет өңірлерде болмайды. Оған байланысты мемлекеттік жоспар бар және оның жүзеге асуы ішінара болсын мәселені шешуі тиіс.

2. 2020 жылғы 23 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының медицина және фармацевтика қызметкерлерінің Ар-намыс кодексіне жоғарыда аталған мазмұндағы өзгертулер енгізілуі тиіс.

3. Еліміздегі дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды ілгерілету этикасы қағидаларының іс жүзінде орындалуын қамтамасыз етуі үшін шаралар қажет.

4. Медицина қызметкерлерінің кәсіби жауапкершілігін сақтандыру жүйесі елімізде енгізілуі тиіс.

Жалпы, елімізде ақылы медициналық қызмет көрсету саласындағы кәсіпкерлік әлі де қалыптасу сатысында, Қазақстан да әлемнің көп елдері секілді денсаулық сақтау қызметін атқаруға тең қолжетімділікті қамтамасыз етуде мемлекеттік және жеке медициналық қызмет көрсетушілер арасында тиісті бәсекелестік қатынастардың болуын қамтамасыз етуде жүйелі қиындықтармен кездесуде. Дегенмен, бұл

мәселелер соңғы жылдардағы реформалардың нәтижесінде ішінара болсын шешілуде, ал қалып отырғандары медициналық қызмет нарығының дамуында күрделі кедергі емес деген пікірге тоқтадық. Жеке сектор нарықта қызмет көрсетуі үшін құқықтық қамтамасыз етілген және тең қолжетімді мүмкіндік ала отырып, заңдық та, стратегиялық та жеткілікті қолдауға ие.

Меншік нысанына қарамастан медициналық ұйымдардың барлығы медициналық қызметтер нарығының толыққанды қатысушысы болып табылады және одан әрі өсу үшін жеткілікті әлеуетке ие деген қорытынды жасаймыз.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы: 1995 ж. 30 тамызда республикалық референдумда қабылданған [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K950001000_ (жүгінген күні: 02.01.2024).
2. Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы: Қазақстан Республикасының 2020 ж. 7 шілдедегі №360-VI ҚРЗ Кодексі [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K2000000360> (жүгінген күні: 05.01.2024).
3. Зудин, А.Б. Развитие предпринимательства в национальной системе здравоохранения / А.Б. Зудин // Вестник современной клинической медицины. – 2017. – №2. – С. 58-63.
4. 700-ден астам жеке клиникалар ТМҚКК және МӘМС қызметтерін көрсетеді / «Әлеуметтік медициналық сақтандыру қоры» коммерциялық емес акционерлік қоғамының баспасөз орталығы. [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://fms.kz/kz/press-center/press-relizy/36648/> (жүгінген күні: 05.01.2024).
5. Цены на медицинские услуги подскочили в Казахстане / Сетевое издание «Elorda.info» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://elorda.info/ekonomika/15931-1648097080/> (дата обращения: 15.01.2024).
6. В каких регионах Казахстана амбулаторные услуги подорожали заметнее всего / Газета «Вечерний Алматы» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://vecher.kz/v-kakikh-regionakh-kazakhstan-ambulatornie-uslugi-podorozhali-zametnee-vsego> (дата обращения: 15.01.2024).
7. Ибрагимова, Ф.Г. Қазақстан Республикасы азаматтарының денсаулық сақтау құқығы: теориялық және тәжірибелік аспектілері / Ф.Г. Ибрагимова, Е.М. Айтқазин // Құқық қорғау органдары академиясының жаршысы. – 2022. – №1(23) – 25-32 б.
8. Денсаулық сақтау субъектілерінің ақылы қызметтер көрсету қағидаларын және ақылы медициналық көрсетілетін қызметтер (көмек) ұсыну жөніндегі шарттың үлгілік нысанын бекіту туралы: Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 ж. 29 қазандағы № ҚР ДСМ-170/2020 бұйрығы [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2000021559> (жүгінген күні: 17.01.2024).
9. Сарин, Е.Г. Анализ изменений в системе управления здравоохранением Республики Казахстан с 1991 по 2021 годы / Е.Г. Сарин, С.Т. Купешова // Научные междисциплинарные исследования. – 2021. – №3 – С. 182-189.
10. Қабдрахманова Н.М. / Медициналық қызметтер департаменті // Қазақстан Республикасы «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасының ресми сайты [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://atameken.kz/kk/departments/57-department-meditsinskikh-uslug> (жүгінген күні: 20.01.2024).
11. Қазақстан Республикасы «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасының ресми сайты [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://atameken.kz/kk/news/42581-atameken-predlozhit-sozdat-proyektyny-ofis-dlya-resheniya-voprosov-meditsinskogo-oborudovaniya> , <https://atameken.kz/kk/news/31182-byt-uverennym-v-zavtra-dzhambulat-sarsenov-o-razviti-rynka-chastnoj-mediciny> , <https://atameken.kz/kk/news/32047-pravil-osushchestvleniya-servisnogo-obsluzhivaniya-medicinskoj-tehniki-obsudili-v-atamekene> , <https://atameken.kz/kk/news/20802-v-minzdrave-sozdana-ob-edinennaya-komissiya-pokachestvu-medicinskih-uslug> (жүгінген күні: 20.01.2024).
12. Riekkinen, M. Equal access to publicly funded health care services: The legal experiences of Finland and Kazakhstan / M. Riekkinen, et al. // International Comparative Jurisprudence. – 2015. – №1(2). – pp. 121-132.
13. Prudnikova, M.Yu. Problems and prospects of development of legal regulation of medical service in

the Republic of Kazakhstan / M.Yu. Prudnikova // Bulletin of the Karaganda University. – 2015. – №1(77). – pp. 124-129.

14. Hallo De Wolf, A. Assessing Private Sector Involvement in Health Care and Universal Health Coverage in Light of the Right to Health / A. Hallo De Wolf, B. Toebes // Health Hum Rights. – 2016. – №18(2). – pp. 79-92.

15. Shevchuk, O. Aspects of legal regulation of the provision of medical services / O. Shevchuk, et al. // Revista Amazonia Investiga. – 2020. – №9(27). – pp. 357-366.

16. Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру туралы: Қазақстан Республикасының Заңы 2015 ж. 16 қарашадағы №405-V ҚРЗ [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000405> (жүгінген күні: 21.01.2024).

17. Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік Кодексі: 2015 ж. 29 қазандағы №375-V ҚРЗ [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1500000375> (жүгінген күні: 21.01.2024).

18. Корсакова, С.В. Коммерциализация медицины и ее влияние на этику врача / С.В. Корсакова, В.Е. Корсакова // Научное обозрение. Медицинские науки. – 2022. – №6. – С. 18-22.

19. Қазақстан Республикасының медицина және фармацевтика қызметкерлерінің Ар-намысы кодексін бекіту туралы: Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 ж. 23 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-319/2020 бұйрығы [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2000021890> (жүгінген күні: 21.01.2024).

20. Бородин, С.С. Проблемы правового статуса медицинских организаций (в аспекте учета специфики оказания медицинских услуг) / С.С. Бородин, П.С. Кудашева // Юридический вестник Самарского университета. – 2021. – №7(1). – С. 63-69.

21. Какою модель страхования ответственности медработников хотят ввести в РК? / «КАПИТАЛ» центр деловой информации [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://kapital.kz/gosudarstvo/108936/kakuyu-model-strakhovaniya-otvet-stvennosti-medrabotnikov-khotyat-vvesti-v-rk.html> (дата обращения: 21.01.2024).

22. Alchimbayeva, M. Medical Liability, Defensive Medicine, and Introduction to Professional Insurance in the Republic of Kazakhstan / M. Alchimbayeva, et al. // Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences. – 2022. – №10(F). – pp. 495-500.

23. Ибрагимова, Ф.Г. Қазақстан Республикасының фармацевтика нарығында дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды ілгерілету этикасы қағидаларының сақталуы / Ф.Г. Ибрагимова, Е.М. Айткази, А.Е. Исмагулов // «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институтының Жаршысы» ғылыми-құқықтық журналы. – 2022 - №4 (71) – 101-109 б.

References

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы: 1995 ж. 30 тамызда республикалық референдумда қабылданған [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K950001000> (жүгінген күні: 02.01.2024).

2. Halyқ densaulyғы zhәне densaulyқ saқтаu zhyjesi turaly: Қазақстан Республикасының 2020 ж. 7 шилдедегі №360-VI ҚРЗ Кодексі [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K2000000360> (жүгінген күні: 05.01.2024).

3. Zudin, A.B. Razvitie predprinimatel'stva v nacional'noj sisteme zdavoohraneniya / A.B. Zudin // Vestnik sovremennoj klinicheskoy mediciny. – 2017. – №2. – S. 58-63.

4. 700-den astam zheke klinikalar ТМҚҚК zhәне МӘМС қызметтерін көрсетеді / «Әлеуметтік медициналық сақтандыру қоры» коммерциялық емес акционерлік қоғамының баспасөз орталығы. [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://fms.kz/kz/press-center/press-relizy/36648/> (жүгінген күні: 05.01.2024).

5. Ceny na medicinskie uslugi podskochili v Kazahstane / Setevoe izdanie «Elorda.info» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://elorda.info/ekonomika/15931-1648097080/> (дата обращения: 15.01.2024).

6. V kakih regionah Kazahstana ambulatornye uslugi podorozhali zametnee vsego / Gazeta «Vechernij Almaty» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://vecher.kz/v-kakikh-regionakh-kazahstana-ambulatornye-uslugi-podorozhali-zametnee-vsego> (дата обращения: 15.01.2024).

7. Ibragimova, F.G. Қазақстан Республикасы азаматтарының денсаулық сақтау құқығы: теориялық және тәжірибелік аспектілері / F.G. Ibragimova, E.M. Aйтқазин // Құқық қорғау органдары академиясының жаршысы. – 2022. – №1(23) – 25-32 б.

8. Densaulyқ saқтаu sub#ektileriniң aқyly қызметтер көрсету қағидаларын zhәне aқyly medicinalyқ

kөрсетілетін қызметтер (көмек) ұсыну жөніндегі шарттың үлгілік нұсқаның бекіту туралы: Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 ж. 29 қазандағы № ҚР DSM-170/2020 бұйрығы [Jelektronдық resurs] – Айналыс режімі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2000021559> (zhыgingen күні: 17.01.2024).

9. Sarinov, E.G. Analiz izmenenij v sisteme upravlenija zdavoohraneniem Respubliki Kazahstan s 1991 po 2021 gody / E.G. Sarinov, S.T. Kupeshova // Nauchnye mezhdisciplinarnye issledovaniya. – 2021. – №3 – S. 182-189.

10. Қабдраһманова Н.М. / Medicinalyқ қызметтер departamenti // Қазақстан Respubikasy «Atameken» Ұлттық кәсіпкерлер palatasynуң ресми сайты [Jelektronдық resurs] – Айналыс режімі: <https://atameken.kz/kk/departments/57-department-meditsinskikh-uslug> (zhыgingen күні: 20.01.2024).

11. Қазақстан Respubikasy «Atameken» Ұлттық кәсіпкерлер palatasynуң ресми сайты [Jelektronдық resurs] – Айналыс режімі: <https://atameken.kz/kk/news/42581-atameken-predlozhit-sozdat-proyektyny-ofis-dlyaresheniya-voprosov-meditsinskogo-oborudovaniya> , <https://atameken.kz/kk/news/31182-byt-uverennym-v-zavtra-dzhambulat-sarsenov-o-razviti-rynka-chastnoj-mediciny> , <https://atameken.kz/kk/news/32047-pravilosushestvleniya-servisnogo-obsluzhivaniya-medicinskoj-tehniki-obsudili-v-atamekene> , <https://atameken.kz/kk/news/20802-v-minzdrave-sozdana-ob-edinnaya-komissiya-po-kachestvu-medicinskih-uslug> (zhыgingen күні: 20.01.2024).

12. Riekkinen, M. Equal access to publicly funded health care services: The legal experiences of Finland and Kazakhstan / M. Riekkinen, et al. // International Comparative Jurisprudence. – 2015. – №1(2). – pr. 121-132.

13. Prudnikova, M.Yu. Problems and prospects of development of legal regulation of medical service in the Republic of Kazakhstan / M.Yu. Prudnikova // Bulletin of the Karaganda University. – 2015. – №1(77). – pr. 124-129.

14. Hallo De Wolf, A. Assessing Private Sector Involvement in Health Care and Universal Health Coverage in Light of the Right to Health / A. Hallo De Wolf, B. Toebes // Health Hum Rights. – 2016. – №18(2). – pr. 79-92.

15. Shevchuk, O. Aspects of legal regulation of the provision of medical services / O. Shevchuk, et al. // Revista Amazonia Investiga. – 2020. – №9(27). – pr. 357-366.

16. Mindetti әлеуметтік медициналық сақтандыру туралы: Қазақстан Республикасының Заңы 2015 ж. 16 қарашадағы №405-V ҚРЗ [Jelektronдық resurs] – Айналыс режімі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000405> (zhыgingen күні: 21.01.2024).

17. Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік Кодексі: 2015 ж. 29 қазандағы №375-V ҚРЗ [Jelektronдық resurs] – Айналыс режімі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1500000375> (zhыgingen күні: 21.01.2024).

18. Korsakova, S.V. Kommerzializaciya mediciny i ee vlijanie na jetiku vracha / S.V. Korsakova, V.E. Kor-sakova // Nauchnoe obozrenie. Medicinskie nauki. – 2022. – №6. – S. 18-22.

19. Қазақстан Республикасының медицина және фармацевтика қызметкерлерінің Ар-намысы кодексінің бекіту туралы: Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 ж. 23 желтоқсандағы № ҚР DSM-319/2020 бұйрығы [Jelektronдық resurs] – Айналыс режімі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2000021890> (zhыgingen күні: 21.01.2024).

20. Borodin, S.S. Problemy pravovogo statusa medicinskih organizacij (v aspekte ucheta specifiki okazaniya medicinskih uslug) / S.S. Borodin, P.S. Kudasheva // Juridicheskij vestnik Samarskogo universiteta. – 2021. – №7(1). – S. 63-69.

21. Kakuju model' strahovaniya otvetstvennosti medrabotnikov hotjat vvesti v RK? / «KAPITAL» centr delovoj informacii [Jelektronnyj resurs] – Rezhim dostupa: <https://kapital.kz/gosudarstvo/108936/kakuyu-model-strakhovaniya-otvetstvennosti-medrabotnikov-khotyat-vvesti-v-rk.html> (data obrashheniya: 21.01.2024).

22. Alchimbayeva, M. Medical Liability, Defensive Medicine, and Introduction to Professional Insurance in the Republic of Kazakhstan / M. Alchimbayeva, et al. // Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences. – 2022. – №10(F). – pp. 495-500.

23. Ibragimova, F.G. Қазақстан Республикасының фармацевтика нарығында дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды ілгерілету жетікәсі қарғдаларының сақталуы / F.G. Ibragimova, E.M. Ajtkazi, A.E. Ismagulov // «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институтының Zharshysy» ғылыми-құқықтық zhurnaly. – 2022 - №4 (71) – 101-109 б.

Авторлар туралы мәліметтер:

Жұмаділов Айдос Қыдырханұлы

Почталық мекен-жайы: 071400, Семей қ., Абая көшесі 94

Лауазымы: «Alikhan Bokeikhan University» докторанты

Сот.тел: 87026021881

E-mail: aidos_2010@bk.ru

Айтқазин Ерлан Майданұлы

Почталық мекен-жайы: 071400, Семей қ., Абая көшесі 94

Лауазымы: Азаматтық құқықтық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, Alikhan Bokeikhan University, Семей қ.

Сот.тел: 87753993528

E-mail: aytkazin1805@mail.ru

Сведения об авторах

Жумадиллов Айдос Кыдырханович

Почтовый адрес: 071400 г. Семей, ул. Абая 94

Должность: докторант «Alikhan Bokeikhan University»

Сот. тел: 87026021881

E-mail: aidos_2010@bk.ru

Айтқазин Ерлан Майданұлы

Почтовый адрес: 071400 г. Семей, ул. Абая 94

Должность: старший преподаватель кафедры Гражданско-правовых дисциплин, Alikhan Bokeikhan University, г.Семей

Сот. тел: 87753993528

E-mail: aytkazin1805@mail.ru

Information about the author

Zhumadilov Aidos

Mailing address: Index 071400, Semey, st. Abay 94

Position: Doctoral student of «Alikhan Bokeikhan University»

Cell phone: 87026021881

E-mail: aidos_2010@bk.ru

Aytkazin Yerlan

Mailing address: Index 071400, Semey, st. Abay 94

Position: senior lecturer of the Department of Civil Law Disciplines, Alikhan Bokeikhan University, Semey city

Cell phone: 87753993528

E-mail: aytkazin1805@mail.ru